

Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 7. desember 2012

Rett til opphold i sykehjem eller særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister

1. Innledning

Seniorenes Fellesorganisasjon (SF) er godt fornøyd med at departementet nå gjennomgår lovgivningen for rett til sykehjemsplass med sikte på å styrke pasientenes situasjon på dette området. SF er imidlertid i tvil om det foreliggende utkastet til lovendring er tilstrekkelig presist for at de eldre i realiteten skal få en bedre og tryggere alderdom.

2. Statlig finansiering

Innledningsvis er SF tilfreds med forslaget om statlig finansiering av omsorgstjenesten, og likedan at Helsedirektoratet skal utvikle nasjonale tildelingskriterier, jfr. pkt. 1, 2. avsnitt.

SF er imidlertid usikker på hva som ligger i uttrykket «omsorgstjenesten». Gjelder det tilskudd til bygging av både sykehjem og omsorgsboliger, omfatter det kostnader til nødvendige hjelpemidler, så som løfteanordninger for toalettbesøk, gæstoler, tilpassede møbler og inventar o.s.v. som man finner på ordinære sykehjem. Vil dette også bli dekket ved statlig finansiering av «særskilt tilrettede» omsorgsboliger?

Dette må departementet synliggjøre på en mer presis måte slik at det ikke råder tvil om hva lovgiver har ment når lovendringen vedtas.

3. Kommunale heldøgns helse- og omsorgstjenester m.v.

Økonomi vil være et helt sentralt spørsmål for brukere av omsorgsboliger.

En person som har fått såkalt tidsuavhengig plass på sykehjem, får samtidig også en temmelig forutsigbar kunnskap om sin fremtidige økonomi, jfr «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester»(vederlagsforskriften), kap. 1, og gjelder for pasienter som bor i institusjon, noe som innebærer at beboeren betaler sin egenandel etter evneprinsippet.

Det fremgår av høringsnotatet, §2.3 at vederlagsforskriften også skal gjelde for beboere i «særskilt tilrettede» omsorgsboliger. Omsorgsbolig er ikke «institusjon», det er derfor vederlagsforskriften kap 2 som får anvendelse.

I høringsnotatet pkt. 2.4 opplyses at gjennomsnittlige årlige driftsutgifter for en institusjonsplass i sykehjem i 2014 beløp seg til kr. 1 050 000-. En bolig «særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester» vil vel langt på vei få de samme driftsutgifter som et sykehjem.

Etter gjeldende regler for opphold i omsorgsbolig skal beboer dekke sin andel av husleie, - som reguleres av husleieloven - (med fradrag av evt. bostøtte), fellesutgifter, egen kost, medisiner og egenandel av andre tjenester gitt etter vedtak, som rengjøring av eget rom, vask av klær, sengetøy osv som om han/hun bodde i egen bolig.

Kriteriene for tildeling av plass i angjeldende omsorgsbolig vil i.h.t. høringsnotatet være de samme som gjelder for sykehjem, m.a.o. beboer vil regelmessig være så hjelpetrengende at han/hun vil måtte trenge hjelp som ikke alltid dekkes i kategorien «helsetjenester». Kostnadene vil være uforutsigbare, og vil (kanskje?) overstige vedkommendes løpende inntekter.

I hht vederlagsforskriften kap. 2, § 9, 3. og 4. ledd skal beboer «beholde tilstrekkelig til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger», ref. Vederlagsforskriften kapittel 1, § 5, likeledes at det ikke kan kreves dekning i beboers formue. Dette høres lovende ut. Problemet er at denne bestemmelsen kun regulerer størrelsen av egenandelen av tjenesteytelser som er gitt etter vedtak, men ikke de øvrige kostnader som beboer selv er ansvarlig for. Her vil vel først og fremst husleien være den tyngste posten. Den skjermingen av pasientens økonomi som er omtalt i bestemmelsen over gjelder følgelig ikke tunge kostnader som mat, hus, lys og brensel, og lignende, for disse skal beboeren betale de faktiske kostnader fullt ut.

Aftenposten og Stavanger Aftenblad hadde i sommer/høst(2015) artikler med sammenligning av totale kostnader for drift av sykehjem i en del kommuner(inkl. helsetjenester). I Oslo er eksempelvis de totale driftskostnader ca kr. 795.000.- pr. år (ca kr. 66.000.-/mnd) mens en sykehjemsplass i Sandnes ligger på rundt kr. 360.000.- pr.år(ca kr 30.000.-/mnd).

Det må antas at det er stor forskjell også på hva en beboer vil måtte betale for opphold i omsorgsbolig med heldøgns tjeneste avhengig av i hvilken kommune hun/han bor. Et opphold i «bolig tilrettelagt særskilt for heldøgns tjeneste» vil for mange kunne bli så kostbart at deres økonomi ikke kan bære det, og hvor beboer ikke har egne midler, men må søke sosialhjelp, noe som blir en uverdig avslutning på livet.

SF vil peke på at de pasienter som på objektivt grunnlag fyller kravene for å komme på sykehjem, men ikke får det på grunn av manglende tilgang i kommunen må få de samme økonomiske vilkår som sykehjemspasientene. Dette gjelder de pasienter som skal stå på venteliste ifølge den foreslåtte ordningen. Disse blir da tildelt en omsorg som formodentlig er mindre tilfredsstillende enn sykehjemspasientene får, samtidig som de må bære en større del av kostnadene. Gitt at forutsetningene for en pasient for å få opphold i en omsorgsbolig med heldøgns tjenester er de samme som for opphold på sykehjem, og det er kommunen som tildeler plass, vil SF hevde at de samme betalingsbetingelser skal gjelde for omsorgsbolig med heldøgns tjenester som for sykehjemsplass. Noe annet vil stride mot forvaltningsrettens prinsipp om likebehandling av like tilfeller. Dette må departementet være tydelig på i en eventuell lovproposisjon.

SF mener altså at når pasienten fyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold på sykehjem eller tilsvarende tilrettelagt bolig, må kostnadene dekkes av det offentlige og ikke skyves over på bruker/pasient, dette fremgår av jfr kommuneh.tj.l §2-1, 1. ledd «har rett til nødvendig helsehjelp».

4. Ventelister

SF støtter Regjeringens forslag om ventelister, jfr. det som er sagt om omsorgsboliger som en «reserveløsning» for de pasienter som har et objektivt krav på sykehjemsplass, men ikke kan få den. En venteliste vil også synliggjøre det akutte - og kanskje mer langsiktige - behov til enhver tid, og følgelig en hjelp for planlegging av nye omsorgstjenester. Uansett blir det en mer ryddig situasjon enn det er i dag.

5. Forslag til lovendringer

Under høringsnotatets punkt 6 finner vi forslag til lovendring av Helse- og omsorgstjenesteloven (Hotjl) § 3-2 og hvor kommunen «skal gi forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester.» SF vil som en følge av ovennevnte argumentasjon foreslå at vederlagsforskriften kap. 2 «Egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester utenfor institusjon» justeres slik at vederlagsforskriftens kap. 2 gir det samme økonomiske resultat for pasienter som står på venteliste for en sykehjemsplass som om pasienten var tildelt en slik plass.

6. Nasjonale kriterier

SF er glad for at regjeringen vil utarbeide kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Dette vil få stor betydning for hvordan kommunene utarbeider forskrifter for tildeling sykehjemsplass eller bolig med heldøgns tjenester. SF ber departementet sørge for at de foreslåtte kriteriene blir sendt organisasjonene til høring slik at vi har mulighet til å få innsyn og kunne påvirke det endelige resultatet.

7. Omsorgsboliger for personer som ikke har krav til sykehjemsplass

Seniorenes Fellesorganisasjon vil avslutningsvis understreke at det er et stort behov for omsorgsboliger for eldre som ikke har krav på sykehjemsplass. Departementet bør derfor legge til rette for bygging av et tilstrekkelig antall omsorgsboliger og seniorsboliger. Dette bør kunne gjøres både i offentlig regi og ved private initiativ.

Med vennlig hilsen

Stig Klingstedt

styreleder